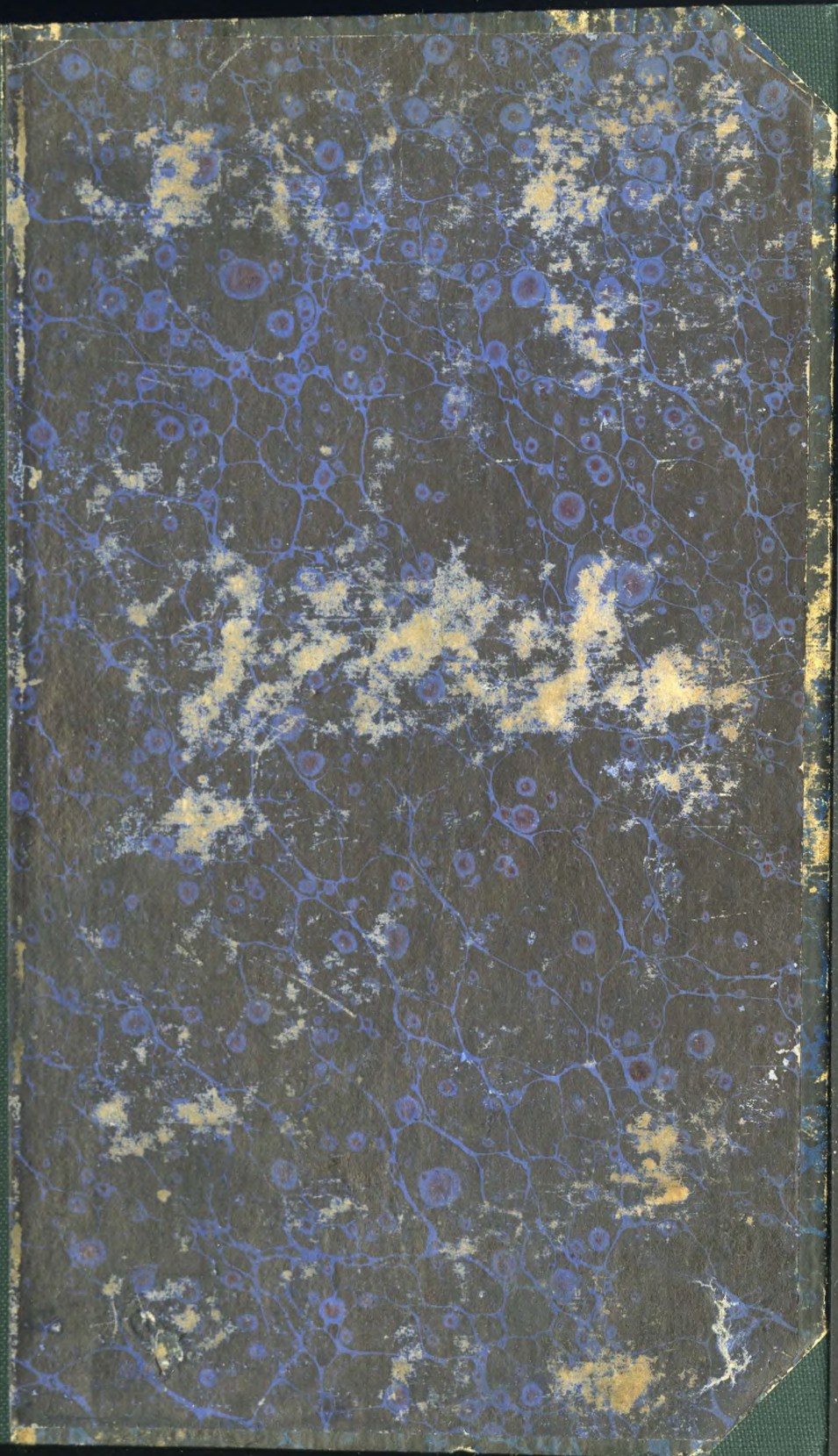

Politikai
röpiratok.

49.

49
365

ALISPÁNI JELENTÉS

Moson megye 1874^{dik} évi állapotáról.

A törvényhatósági bizottság 1875-ik évi február hó 22-én megtartott
rendes évnegyedes közgyűlésére beterjeszté

SIMON GYULA

Moson megye alispánja.

8

GYŐR, 1875.

NYOMATOTT CZÉH SÁNDORNÁL.

616F52 00564862

DE HALLANSEN

Tekintetes megyei bizottság!

A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. XLII. t. cz. 58. §-ának o) pontja kötelességemmé teszi, miszerint a törvényhatóság állapotáról a tekintetes közgyűlésnek tüzetes jelentést tegyek. Ezen feladatomnak megfelelően, van szerencsém a lefolyt 1874-ik évre vonatkozó számadó jelentésemet, mint a megye alispánja és egyuttal árvaszéki elnöke, a következőleg tisztelettel betérjeszteni:

I. Általános ügyforgalom.

Hivatal megnevezése	1873-ik évből elintézetlenül átvett ügydarabok száma	1874-ik évben beérkezett ügydarabok száma	Összesen	Ezekből elintéztetett 1874-ik évben	Elintézetlenül maradt 1874-ik év végével
Alispáni hivatal . . .	—	7331	7331	7328	3
Tiszti ügyészi hivatal	16	520	536	534	2
Pénztári "	—	74	74	74	—
Számvevői "	76	430	506	448	58
Főmérnöki "	—	429	429	421	8
M.-óvári szolgabírói hivatal	—	4076	4076	4076	—
Nezsideri "	3	5045	5048	5042	6
Rajkai "	2	3375	3377	3374	3
Csendbiztosi "	8	1351	1359	1355	4
Megyei árvaszék	—	2901	2901	2901	—
M.-óvári járási gyám	—	381	381	381	—
Nezsideri " "	4	343	347	345	2
Rajkai " "	—	166	166	166	—
Közgyűlésen elintéztetett	—	210	210	210	—
Összesen	109	26,632	26,741	26,655	86

Az 1873-ik évben az összes megyei tiszti közegeknél 23,176 ügydarab érkezett be, a lefolyt 1874-ik évben ellenben 26,741 ügydarab, eszerint az ügyszaporodás 3565 darabot teszen. Az 1873-ik évben elintézetlenül maradt 109 ügydarab, a lefolyt 1874-ik évben csak 86 ügydarab.

A lefolyt három évi működés égető szükségnek bizonyítá egy allevéltárnoki és egyuttal lajstromozói állomás szervezését, mely nélkül rendes és gyors ügykezelést fentartani nem lehet; erre nézve külön jelentést van szerencsém a tekintetes megyei közgyűlés elé terjeszteni, s e helyütt csak azt kívánom röviden megérinteni, miszerint ezen új állomás szervezése által a megyei költségvetés nagyobbodni nem fog, az allevéltárnoki állomás javadalmazása néhány megszüntendő szolgálai állomás megtakarított javadalmával levén fedezendő.

A községi számadások tekintetében észlelt hátramaradások érdemében egy külön vizsgáló küldöttség levén kirendelve, az azon hátramaradások megszüntetése körül általam szükségeseknek ismert intézkedésekre vonatkozó javaslatomat az érintett vizsgáló küldöttség jelentésének kapcsán fogom a tekintetes közgyűlésnek előterjeszteni.

II. Közbiztonság.

Az élet- és vagyonbiztonság a lefolyt évben a megye területén teljesen kielégítő volt, egyik irányban sem fordulván elő nagyobb vagy veszélyesebb merényletek. Gyilkosság egy sem, rablás vagyis igazabban utonállás csak egy esetben fordult elő, egy lébenyi gazdának a múlt nyári győri vásár alkalmakor a Szent-Miklós és Lébeny közti uton ismeretlen és a szorgos nyomozás daczára ki nem deríthetett tettesek által 8 forintja raboltatván el.

A megyei csendbiztosi hivatalhoz hivatalos uton 43, magán utoni kutatás folytán 39, összesen tehát 82 bünfeljelentés érkezett, minek következtében 60 esetben a tettes kiderített, 22 esetben pedig nem deríthetett ki. A lefolyt 1874-ik évben a megyei rendőrség kezén megfordult 269 férfi és 78 nő, összesen 347 egyén. Nyilvántartásban vezetetik az 1872, 1873. és 1874-ik évekből összesen 2815 nyomozandó egyén.

Bünfeljelentések érkeztek a lefolyt 1874-ik évben:

1) a m.-óvári kir. törvényszékhez	132	tehát	23-al
2) „ „ „ járásbiróságához	220	„	16-al
3) „ nezsideri „ „	94	„	13-al

összesen 446 tehát 52-vel

kevesebb, mint 1873-ik évben.

Elítélve lettek; a) bűntények miatt: gyilkosság és emberölés miatt 0, rablás miatt 0, nyilvános erőszakoskodás miatt 6, a testi biztonság elleni egyéb bűntények miatt 9, lopás miatt 32, csalás, sikkasztás és egyéb vagyoni bűntettek miatt 22, összesen 69, tehát 43-al kevesebb mint 1873-ban; b) kihágások miatt: közrend és csend ellen 21, testi biztonság ellen 128, vagyonbiztonság ellen 104, mezői rendőri törvény ellen 4, közerkölcsiség ellen 2, — összesen 259 tehát 205-tel kevesebb mint 1873-ban.

Az 1873-ik évről szerkesztett jelentésben tüzetesen felsorolt adatokra utalva megjegyzem, hogy az 1867-től 1874-ik évig terjedő nyolcz évi időszakban, büntett miatt mindössze 613 egyén lőn elítélve, mi $76\frac{5}{8}$ évi átlagot eredményez; — eszerint tehát az 1874-ben büntett miatt elítéltek száma az évi átlaghoz viszonyítva, kedvezőnek ismerhető fel. Megyénk közbiztonsági viszonyai még kedvezőbb színben tűnnek fel, ha azokat az egész ország hasonló adataival szembesítjük. Az eddig nyilvánosságra hozott 1872-ik évi adatok szerint, ugyanis a magyar királyi bíróságok által büntett miatt elítéltek közül esett 1—801 lélekre, míg ellenben Mosonmegyében ugyanazon évben 1060 lélekre, 1874-ik évben pedig 1094 lélekre esett egy elítélt büntettes.

A kihágás miatt elítéltek közül 1872-ben az egész országban 184 lélekre esett egy egyén, — míg ellenben ugyanazon évben megyénkben 215 lélekre, 1874-ik évben pedig 292 lélekre esett egy kihágás miatt elítélt. — Tekintet nélkül a büncselekményekre, az összes elítéltekből esett 1872-ik évben az országban egy egyén 150 lélekre, megyénkben ugyanazon évben 180 lélekre, 1874-ik évben pedig 230 lélekre.

A megyei közbiztonsági közegek a lefolyt évben is tervszerinti őrzőrendtartásokat teljesítettek, s két ízben általános portyázás tartatott az egész megye területén, a számos keresetnélküli csavargók elfogása és hazatolonczozása céljából, mindig a kívánt siker eredményeztetvén.

Már is jó hatást mutat a számos megyebeli községek kérete folytán közgyűlésileg meghozotti fegyvertarthatási szabályrendelet, melynek következtében a vadászati jog bitorlása és a löfegyverek-keli visszaélés miatt annak előtte támadt számtalan panaszok mindinkább kevesbednek.

III. Közegészségi viszonyok.

A lefolyt 1874-ik évben 10 orvostudor, 22 sebész, 5 gyógyszerész, 64 szülész nő és 26 barmász működött a megye terü-

letén. Az egészségügyi személyzet létszáma tehát némileg szaporodott.

A múlt évi általános egészségi állapot kielégítőnek tekinthető, miután a tájkóros és a sajátszerű járványos betegségek közül különös tetőpontra egy sem jutott, és nagyobb kiterjedést egy sem nyert. A már 3 év óta e megyében honos himlő egyes helységeekben csak szórványosan lépett fel, minek folytán a lefolyt évekhez aránylag csak igen csekély halálozások fordultak elő.

Az uralkodó kórjelleg egész éven át a lobos hurut volt, csuzos jellemmel, mely az egyes hónapokban a szervi bántalmakra nézve következő módon osztályozható:

Nagy-Boldogasszony havában a száraz hideg növekedése közben a lázas hurutok, különösen a légző szerveké, nagy mértékben tűntek fel. — Bőjtelő havában a rögtöni időjárás változásával és a jégindulás alkalmával még nagyobb hévvel jelentkeztek; míg bőjtmás havában a száraz hideg és az ekkor uralgott éjszak-nyugoti szélhuzamok alatt, valódi gyuladási pontra jutottak.

Egyideig lázas bőrkütegek u. m. himlő és vörheny mutatkoztak, kiváltképpen Pátfalván és Vindtenben, egyes szelid lefolyásu hagymáz esetekkel. A bőrbántalmak is csak az említett helységeiben és Hegyeshalomban ragadtak több áldozatot magukkal, és szintugy a Magy.-Óvárótt, Mosonban és több elszórtan fekvő helységeiben uralgott hagymáz is csak ritkán volt halálos kimenetelű. — Szent-György havában a hirtelen bekövetkezett időváltozás, folytonos esőzés és a délkeleti szelek következtében a sajátszerű bántalmak, u. m. gégelob, ronesolék és göresős hurut léptek fel, de csak csekély számú halálozással. Pünkösöd havában, melyben hideg és esőzés egymást váltották fel, az említett sajátszerű lobok még nagyobb hévvel jelentkeztek.

A folytonos szép és meleg időjárással kedvezett Szt.-Iván havában a légző szervek bántalma megszűnván, helyette az emésztő szervek huruta tartá fennállását és uralgását. — Szt.-Jakab havában a gyomor- és bélhurutok szaporodtak, és már ezen hónap végével a hasmenés és vérhas hozzájárultával, valamint a nedves és hideg Kisasszony-havában is, még nagyobb kiterjedést nyertek. Ez időben Miklósfalván, Rajkán, Nemesvölgyön és Barátfalván a gyermekek közt a kanyaró uralkodott, mely bőrküteg ezen helységeiben több áldozatot kívánt. Mindszent havában ugyan ezen betegségek voltak napirenden, és ugyanekkor váltóláz esetei tűntek fel, de sem tetőpontjukra sem kiterjedésükre nézve az előbbi évekhez nem ha-

sonlithatók. — Szent-András és Karácsony havában, a beköszöntött rögtöni időváltozás folytán Lébenyben a himlő, Mecsérett és Levél községben pedig a vörheny mutatkozott, de csak csekély számú halálózással. Ezen utolsó évnegyedben a heves csuzos betegségek nagy számmal mutatkoztak, többször szívlob kíséretében.

A többi bántalmak közül, melyek majdnem egész éven át uralkodtak, első sorba helyezhető a gümőkór felnőtt emberek közt, és az agykérlob a gyermekek közt. Ezen kívül hagymázok és az év első hónapjaiban agyhüdések is fordultak elő.

Az idült betegségek 1874-ben épen ugy mutatkoztak mint a lefolyt években; többnyire a köszvény, izesuz, sennvedék, görvély és bujakór, az utóbbi ezen évben ritkábban fordult elő a köznép között, többnyire csak jobbrendű fiatal egyéneknél. Idült lábviszér, fekélyek, szembántalmak, süly és váltóláz következményes betegségek sokkal kisebb számban mutatkoztak, minthogy a váltólázak a lefolyt évben csak szórványosan léptek fel.

Az általános betegségek jellemeinek megfelelőleg a halálózás is sokkal kisebb számú vala, mint az 1873-dik évben, a melyben az uralgott himlő- és cholera-járvány sok senyves és gyöngé egyént magával ragadott.

A lefolyt évben 11 rendőri, és 5 törvényszéki bonczolás eszközöltetett.

A hasznos házi állatok betegségei közül csak 2 említésre méltó eset fordult elő:

A lovak taknyossága Halászi, Boldogasszony és Féltorony helységeken jelentkezett, a hol ezen ragályos és gyógyíthatlan baj, szórványosan és önkéntesen, — eredetileg az életrend és tartás különféle hiányai miatt és kedvezőtlen külviszonyok behatása alatt, később más előbbi betegségek folyamokból fejlődött ki. — Mihelyt az orrjárásokban már nagy fekélyek, büzös folyadékok és mozdíthatlan mirigy daganatok valának észlelhetők, a betegség gyors elhárítására és a ragályos vész megszüntetésére czélzó óvrendszabályok szerint, a lovak azonnal leszurattak, a gyanusak pedig elkülönítettek s a körülöttük használt eszközök, valamint az istalók is, a 72-dik §-ban előirt elbánás alá vétettek.

A lépfene járványos dögéléssel a szarvasmarhák közt a magy.-óvári főhercegi „Wittmannshofi“ pusztán és szórványosan Magyar-Óvárrott és a „Császárrét és Kazimir“-i uradalmi pusztán ütött ki. — A betegség junius havában nagy eső után állott be, és majdnem mindig ölt, még pedig oly meglepő gyorsasággal, hogy az állaton

közvetlen kimulta előtt még semmi betegségi jel sem volt észlelhető; jól evett és ivott, s többször a takarmánnyal szájában ledőlt és vége volt.

A marhadög az 1874-dik évben Mosonmegyében nem fordult elő, ámbar Zala és Veszprém megyék egyes helységeiben, hivatalos tudomásunk szerint dühögött. — Hogy ezen pusztító ragályos járvány e megyébe be nem hurczoltatott, főleg azon erélyes intézkedésnek köszönhető, melylyel a megyei törvényhatóság a szükség szerinti barmász-rendőr szabályokat életbe léptette és azoknak szigorú betartását elrendelte.

IV. Népmozgalom.

A lefolyt 1874-ik évben a megye területén született: rom. kath. 1510 fi- 1531 leánygyermek, összesen 3041 gyermek; ebből törvényes volt 2834, törvénytelen 207 gyermek; elhalt 1341 férfi, 1341 nő, összesen 2682 egyén; házasságra lépett 677 pár. Ágostai evang. hitvallású született 181 fi- 158 leánygyermek, összesen 339 gyermek; ebből törvényes volt 316, törvénytelen 23 gyermek; elhalt 142 férfi, 143 nő, összesen 285 egyén; házasságra kelt 79 pár. Izraelita hitvallású született 42 fi- 37 leánygyermek, összesen 79 gyermek; ebből törvényes volt 79, törvénytelen 0 gyermek; elhalt 28 férfi, 20 nő, összesen 48 egyén; házasságra lépett 24 pár.

A megyében létező hitfelekezetek ezen népmozgalmi adatait összeadva kitűnik, miszerint a megyében született 1733 fi- és 1726 leánygyermek, összesen tehát 3459 gyermek, törvényes volt 3229, törvénytelen 230 gyermek; elhalt 1511 férfi, 1504 nő, összesen 3015 egyén; házasságra lépett 780 pár.

A szülöttek számát az elhaltakéhoz hasonlítva kitűnik, miszerint a lefolyt évben 444 egyénnel született több mint elhalt, mely kedvező körülmény leginkább annak tulajdonítható, hogy a múlt évben járványos betegségek nagyobb mérvben sehol sem mutatkoztak. A szülöttek közt törvénytelen volt 230, mely szám az 1873-ik évihez hasonlítva, 56 törvénytelen szülési csökkenést, tehát a közérkölciségben újabb, még pedig lényeges javulást mutat. Az 1874-ik évben kötött házasságok száma 53-mal nagyobb mint az 1873-ik évben kötötteké, mely szaporodás az anyagi viszonyok jobbrafordulásának tulajdonítható.

Káros befolyást gyakorol a megyebeli népesség szaporodására azon sajnós körülmény hogy utóbbi években számos, és nem ritkán vagyonos családok, kóborló ügynökök csábításinak áldozatul esve, az

Észak-Amerikai egyesült államokba kivándorolnak, hol rendszeren a velükhozott vagyonságból kifosztatván, a legnagyobb nyomor és inségnek vannak kitéve, de anyagi eszközök hiányában vissza többé nem térhetnek. Az ily csábító kóbor ügynökök kézrekerítése érdekében megtettem ugyan a szükséges rendőri intézkedéseket, de azok, — a népesség tudatlanabb része fájdalom ezen csalókkal rokonszenvezvén, — sikerhez eddig nem vezettek.

A lefolyt évben a megyéből Észak-Amerikába kivándorolt 12 család 54 főből álló családtagokkal, jelesen Boldogasszony községből 3 család 12 személylyel, Gálosról 6 család 24 személylyel, Pátfaluról 1 család 7 személylyel, és Sz.-Andrásról 2 család 11 személylyel.

V. Katonai ügyek.

A megyének 1874. évi közös hadseregbeli összes ujonczjutaléka volt: 230 ujoncz és 23 póttartalékos, ezekből esett:

a nezsideri sorozó járásra	100 ujoncz és 10 póttartalékos
a rajkai	53 " 0
a m.-óvári	77 " 8

Az 1854. 1853. és 1852. években született s az 1874. évi sorozáshoz felhívott 3 korosztálybeli védköteles ifjak közül az 1-ső korosztályban 735, a 2-ik korosztályban 494 és a 3-ik korosztályban 397, összesen tehát 1608 egyén volt összeírva.

Ezekből összesen felmentetett ideiglenesen 274, távollévő volt 95 és az állítás előtt besoroztatott 1, tehát állítás alá került: 1238. — Ezekből a főállítás alkalmakor besoroztatott a közös hadseregbe 215, a póttartalékba 0 és honvédséghez is 0, mely eredmény a hadiszolgálatrai alkalmatosság tekintetéből a felhívott védköteles ifjak $17\frac{1}{2}\%$ -át tünteti ki.

A főállítás ezen eredménye szerint a közös hadseregbeli ujonczjutaléknál 15 főnyi hátralék mutatkozott, valamint tartozásban maradt a megye az egész 23 főnyi póttartalékos jutalékával is; ezen kétrendbeli hiány azonban az 1874. év folyamában eszközölt felülvizsgálat és időszakonkénti utóállítások sikerteljes eredménye által fedeztetett.

A felülvizsgálatra rendelt 89 egyénből besoroztatott a közös hadseregbe 45, és így a rendes ujonczjutaléknak teljes fedezése után mutatkozó besorozottak többlete az összes póttartalékosok jutalékának részbeni fedezésére fordított, miből kitűnik, hogy az utóbbi jutalék teljes fedezetét csakis az 1874. év lefolyta alatt eszközölt utóállítások által eredményezheté. — E helyütt fel kell em-

litenem, hogy az idei felülvizsgálat megyénkre nézve nem úgy mint rendszeren Sopronban tartatott meg, hanem ezen felülvizsgálat a főméltóságú m. k. honv. ministeriumnak m. évi ápril hó 29-én sz. a. kelt kegyes rendelete folytán részint költségkimélés czéljából, részint a felülvizsgálatra kirendelt nagyobb számú hadkötelesek könnyebbsége végett is m. évi május hó 31-én Magy.-Ováratt egy külön ide kirendelt rendkívüli felülvizsgáló bizottság által eszközöltetett.

A 95 távol volt védköteles közül az 1874. évi december hó végeig 78 vezetett elő a különféle utóállítási bizottságoknál, és a többi még utó nem állíttathatott 17 védköteles közül 2 beteg, 2 állítólag meghalt, 1 a fogházban van, és 12-nek tartózkodási helye még ki nem puhatoltathatott.

Az 1874. évi sorozásnál elővezetett czimvesztett védkötelesek közül a nezsideri járásban 5, a rajkai járásban 3, és a m.-óvári járásban 11 soroztatott be a m. k. honvédséghez; összesen: 68 ily czimvesztett védköteles vezetettvén elé a m. é. rendes sorozó bizottsághoz.

A m. é. sorozásnál mutatkozott jutaléki hiány, az összeirt védkötelesek csekély számában, a jutalék túlesigázottságában, és az alkalmatossági kedvezőtlen arányban rejlik.

A járásonkint kitétetett 16 év óta távol volt védkötelesek hollétének kipuhatólása érdemében a törvény rendelete szerint megalkotott községenkénti bizottságok működése mindezeideig kedvező eredményt még nem mutatván, a teljesen ismeretlen védkötelesek kipuhatólására nézve eszközölt nyomozásaim is mindekkoráig sikertelenek maradtak.

E helyütt örvendve említem fel, miszerint a múlt évi nagyobb mérvű katonai összpontosítások alkalmával Lajthabruckban a magyar honvédek és különösen a megyénkbeli mosonvi 73-ik számú m. kir. honvédszászlóalj erényes magaviselettel párosult példás katonai fegyeleni tartásáért, nem különben az ott tanusított hadképzettségeért is felséges urunk és királyunk legfelsőbb elismerését kiérdemelvén, megyénk ezen a m. honvédek irányában nyilvánított legfelsőbb elismerést és dicséretet a m. é. október hó 12-én megtartott rendkívüli közgyűlésében hozott számú határozata által jegyzőkönnyvileg megörökíté.

Végre megérintendőnek találok, miszerint a magy.-óvári 39-ik számú m. k. honvéd-lovasszázad a múlt évi julius havában Kőszegre

belyeztetett át, s ennél fogva a m.-óvári község által nagy áldozatokkal helyreállított itteni honvéd-lovas-laktanya üresein áll.

A közös hadsereg és honvédség szabadságoltjai nyilvántartásának pontos és szabályszerű vezetése miatt a m. kir. honvédelmi miniszter ur ő nagyméltósága a m. é. december hó 22-én sz. a. kelt leiratával a megyei és községi hatósági közlegeknek elismerését nyilvánítani méltóztatott.

VI. Közmunka- és közlekedési ügy.

Mintán a magas kormány által megállapított megyei úthálózatra nézve a lefolyt évben változás nem történt, sem pedig a közmunkaügy rendezésére vonatkozó várva várt törvény megalkotva nem lett, és a kőtutak fenntartása körüli szükséges előleges intézkedések foganatba vétele függőben maradt, — az 1874-ik évben a megyei közlekedési- és közmunkaügy körében történtek csak a megyei közmunkaerőnek a megyei útvonalak fenntartására, és némely közérdekű célokra, minők fontosabb kőtutak jó karba hozása, partbiztosítási munkák — segélyképeni alkalmazására terjednek ki.

Az 1874-ik évre összeirt összes megyei közmunkaerő volt: 17137 kétfogatu, 1664 egyfogatu vonós és 37665 kézi napszám.

Ezekből megváltatott: 2151 kétfogatu, 186 egyfogatu vonós, és 5112 kézi napszám, összesen 8012 frt. 70 krral, a megváltási ár lévén:

1 kétfogatu vonós napért 2 frt. 50 kr. 1 egyfogatu vonós napért 1 frt. 80 kr. és 1 kézi napszámért 45 kr.

A természetben rendelkezésre maradt közmunkaerőből a tek. megyei bizottság által helybenhagyott terv szerint kivetve lett a megyei útvonalakra egészben: 10946 kétfogatu vonós, 352 egyfogatu vonós, és 26033 kézi napszám. Mely közmunkaerővel és pedig nevezetesen: 10736 kétfogatu vonós, 179 egyfogatu vonós és 24.910 kézi napszámmal 2787 köböl rostált kavicsnak termelése, felhordása és beágyazása volt teljesítendő; a többi fenntartási munkák kivételére 210 kétfogatu vonós, 173 egyfogatu vonós, és 1123 kézi napszám meghagyatott.

A fontosabb kőtutak jó karba hozására a megyei útvonalakon nélkülözhető közmunkaerőből kivételes segélykép átengedve lettek a községeknek összesen 3820 kétfogatu vonós, 1116 egyfogatu vonós és 6016 kézi napszámok.

Ezen erőből 1007 köböl rostált kavicsnak termelésére felhordására és beágyazására 3774 kétfogatu vonós, 739 egyfogatu vonós,

és 4898 kézi napszám számítottatott; míg a többi fenntartási munkákra: 46 kétfogatu vonós, 377 egyfogatu vonós, és 1118 kézi napszám lett kirendelve.

Ezen elősoroltakon kívül különös hatósági engedéllyezéssel átengedettetett:

Magy.-Kimle községének a nováki utnak helyrehozására: 103 kétfogatu vonós, 8 egyfogatu vonós, 122 kézi napszám;

Mecsér községének a dunapartok biztosítására: 55 kétfogatu vonós, 2 egyfogatu vonós és 76 kézi napszám.

Szt.-Miklós községének a rábczapartok megvédésére 62 kétfogatu vonós és 256 kézi napszám.

A közmunkaerőnek a megyei utvonalaktól az utóbbiakban előtüntetett mennyiségbeni elvonása abban találja indoklását, hogy a megyei utak állapota némely részletek kivételével kielégítő, és hogy a felbordásra tervezett kavics-készlet a forgalomnak és az utjavítás tekintetében is megfelelő, sőt elégséges: míg ellenben a köutak állapota rossz, és ezen úthálózat nagy kiterjedésénél az egyes községek által, csak is a közlekedésre nézve fontosabb vonalakra terjedő segélyezés nélkül, alig lesznek jobb karba hozhatók.

Ezen összes munkafeladatokra nézve a lefolyt év végén mutatkozott hátralék a következő, nevezetesen: a megyei utvonalakon 578 $\frac{3}{4}$ köb öl kavics termelése, szállítása és felhasználása, 74 kétfogatu, 172 egyfogatu vonós, és 683 kézi napszám természetbeni leszolgálása: a köutakon: 575 $\frac{1}{4}$ köb öl kavics termelése, szállítása és felhasználása, 31 kétfogatu, 376 egyfogatu vonós, és 874 kézi napszám természetbeni leszolgálása.

E hátralék az egész közmunkatartozásnak mintegy ötöd részét képezi, és a megyei utakat illetőleg legnagyobb a m.-óvári, a köutaknál pedig a nezsideri járásban.

Ezen évről évre mutatkozó hátramaradásokat a közmunkatartozás hanyag ledolgozásában egyrészt azon ellenszenvben kell keresni, melylyel a népesség általában ezen magát már túlélt és a megváltozott társadalmi viszonyok keretébe nem illő intézmény iránt viseltetik, és melynél fogva a teljesített munka soha sem olyan, a minőnek annak a számba vett erőhöz képest lenni kellene; — míg más részt a legelőknek felosztása által a földmivelő osztály gazdasági teendői annyira szaporodtak, hogy a téli hónapokon kívül, melyek a rossz időjárásnál fogva a közmunka tartozás ledolgozására nem alkalmasak, alig van időszak, melyben a munkakötelesek a

közzerő szolgálmány teljesítését szükséges mezei munkák alapján el nem odázhatnák.

A megyei utvonalak mentén lévő fasorok fenntartása ezéjából az illető községek által a szükséges póttüzetések foganatosítva lettek ugyan, de nem mindenütt a legjobb sikerrel, mert a fák vagy nem a kellő időben lettek kiültetve, vagy pedig nem öntöztettek a szükség szerint.

Az útárkok beszántás általi rongálása a megyei utakon kevésbé fordult elő ugyan, hanem más részt a vetés idején uralgott nagy szelek által a szántóföldekről elhordott földdel hosszabb árokvonalak egészen betöltettek. — Ezeknek szintugy, mint az idő folytán majdnem egészen elenyészett utárkok megújítása iránt a jövő évi közmunkaerő kivetésnél illetőleg az utfenntartási előzetben a szükséges javallatok bemutattni fognak.

Általában véve a megyei úthálózat vonalai kielégítő jó karban levőknek mondhatók, míg a kötútaknak nagyobb része, ezen hálózat nagy kiterjedése és az aránylag csekély mennyiségben rendelkezésre levő munkaerő miatt, még sok javítási munkát fognak szükségeselni.

Végül nem mulaszthatom el e helyütt a megyei utfenntartási pénzalapnak állapotára nézve, t. i. annak a lefolyt évben a megyei utak fenntartása körüli kiadásairól és bevételezéseiről a következőket előterjeszteni:

A) *Bevételek.*

1. Pénztári maradék 1873-ról	13338	frt.	66	kr.
2. A takarékpénztárban elhelyezett tőke utáni kamatok	344	frt.	85	"
3. Befolyt váltsági tartozások 1873-ról	1731	"	80	"
4. Befizetett 1874-ik évi váltság	5380	"	02 ⁵ / ₁₀	"
5. Birságok	648	"	04	"
6. Haszonvehetlen anyagokért begyűlt	55	"	70	"
összesen	21,499	frt.	07 ⁵ / ₁₀	kr.

B) *Kiadás.*

1. Utfelügyelőik évi járandósága	1623	frt.	84	kr.
2. Uttarozók bére	4127	"	50	"
3. Új szerszámok	68	"	89	"
4. Szerszámjavítás	27	"	92	"
5. Földkártalanítás	125	"	29	"
6. Műtárgyak javítása és új helyreállítások, nevezetesen:				

Áttétel . . . . . 5973 frt. 44 kr.

Áthozat . 5973 frt. 44 kr.

A magy.-óvár-gátai uton:

I-ső hid javítása	683 frt. 21 kr.
II-ik " "	481 " 94 "
III-ik " "	873 " 36 "
Zurányi hid korlát javítása	8 " 20 "
Zurányi korlátsor javítása .	11 " 70 "

A moson-kőszeghi uton:

Tarcasai hidon korlát javítás . . . . . 1 frt. 49 kr.

A m.-óvár-neuhofi uton:

Sz.-Jánosi csatorna-hid javítása . . . . . 50 frt. 51 kr.

A m.-óvár-nezsideri uton:

Altweiberlauf melletti korlát
javítása . . . . . 2 frt. — kr.

Az oroszvár-pozsonyi uton:

Új korlát	38 frt. 18 kr.
Korlátjavítás	4 " 24 "
tehát műtárgyakra kiadatott egészben	2154 frt. 83 kr.
összesen	8128 frt. 27 kr.

E szerint a pénztári maradék . . . . . 13,370 frt. 80 krt. teszen.

Az 1874-ik váltásági díjból az év végén még befizetve nem volt 2632 frt. 68 kr. és miután ezen összeg kétségkívül még befolyjni fog, a megyei utialap összes tőkéje az év végén tulajdonképen 16,003 frt. 48 krt. tesz.

VII. Adóügy.

A megyebeli községeknek 1874-ik évi egyenes államadója tekintetében a következőket van szerencsém felemlíteni:

1873-ik évi hátralék volt	80,183 frt. 34 $\frac{1}{2}$ kr.
1874-ik évi előírás	520,479 " 7 "
összesen	600,662 frt. 41 $\frac{1}{2}$ kr.
erre befizettetett az 1874-ik év végeig	518,401 frt. 16 $\frac{1}{2}$ kr.
maradt hátralék az 1874-ik év végével	82,261 frt. 25 kr.
a hátralék tehát az 1873-ik évihez arányosítva	2,077 " 90 $\frac{1}{2}$ "

szaporodott.

A bélyeg- és közvetlen illeték, ugy az illeték egyenérték az 1874-ik évre kitett, és pedig:

1873. é. hátralék 103,853 ft. 53 $\frac{1}{2}$ kr. illeték, 2,794 ft. 37 kr. egyenért.

1874. é. előírás . 108,025 ft. 69 kr. „ 7,413 ft. 30 $\frac{1}{2}$ kr.

összesen : 211,879 ft. 22 $\frac{1}{2}$ kr. „ 10,207 ft. 67 $\frac{1}{2}$ kr. „

erre befizet. 1874. 96,129 ft. 7 kr. illeték, 6,991 ft. 59 $\frac{1}{2}$ kr. egyenért.

töröltetett . . . 6,025 ft. 82 $\frac{1}{2}$ kr. „ 1,108 ft. 79 kr. „

összesen : 102,154 ft. 89 $\frac{1}{2}$ kr. „ 8,100 ft. 38 $\frac{1}{2}$ kr. „

maradt hátralék 109,724 ft. 33 kr. „ 2,107 ft. 29 kr. „

a hátralék az 1873. év irányában szaporodott 5,870 ft. 80 $\frac{1}{2}$ kr. illeték

„ „ „ „ „ „ apadott 687 ft. 8 kr. egyenért.

A bor- és hus-fogyasztási adó kitett 1874-ik évben :

1873-ik évről maradt hátralék . . . . . 787 frt. 87 kr.

1874-ik évi előírás . . . . . 29,927 „ 34 „

összesen . 30,715 frt. 21 kr.

erre az 1874-ik évben befizettetett . . . . . 30,113 frt. 1 kr.

maradt hátralék az 1874-ik év végével . . . . . 602 frt. 20 kr.

a hátralék tehát apadt . . . . . 84 frt. 88 kr.

Sőr-adó fejében befizettetett:

1874-ik évben . . . . . 39,285 frt. — kr.

1873-ik évben . . . . . 60,030 „ — „

tehát 1874-ik évben kevesebb . . . . . 20,745 frt. — kr.

VIII. Megyei pénztárak.

A megye 1874-ik évi költségvetési előirányzata a nagyméltóságú m. kir. belügyministerium által 56,233 frt. 31 krban lön megállapítva.

Ezen évi adományi összeg fejében a helybeli kir. adóhivatalnál folyóvá tétetett . . . . . 55,133 frt. 31 kr.

egyéb bevétel volt . . . . . 134 „ 48 „

mely szerint a házi pénztár 1874-ik évi összes

bevétele tett . . . . . 55,267 frt. 79 kr.

ebből az 1874-ik évi kiadások összegét . . . . . 53,567 „ 1 „

levonva, mutatkozik . . . . . 1,700 frt. 78 kr.

pénztári maradvány.

A megyei pénztári hivatal által kezelt rendkívüli és letéti pénztárakban fellelhető, a megye tulajdonát képező, vagy különféle alapítványokat vagy egyeseket megillető, állam- vagy magánkötvé-

nyekben, avagy készpénzben meglevő értékeket az 1874-ik év végén a következőleg van szerencsém előtüntetni:

Dolgozó szám	Pénztár vagy alap megnevezése	Állam-		Magán-		Készpénzben	
		kötvényekben					
		frt	kr	frt	kr	frt	kr
1	Párndorfi vámpénztár	122852	50	95084	21	1860	—
2	Háziadó maradványi pénztár .	1350	—	5269	63	405	35
3	Lajtha-szabályozási " . . .	210	—	1652	85	105	62
4	Vízkárosultak "	—	—	6288	49	11	25
5	Szalayféle alapítványi " . . .	5200	—	—	—	—	—
6	Árvás tartaléki "	2970	—	12121	64	124	98
7	Árvaházi "	120	—	2041	80	—	57 ¹ / ₂
8	Megyei nyugdíj-alap "	968	—	597	90	—	—
9	Nunkovits-féle szegény alapítványi pénztár	5208	—	7560	—	—	—
10	Nunkovitsféle ösztöndíj alapítványi pénztár	6517	50	1365	—	—	—
11	Stellikféle alapítványi pénztár	—	—	4042	50	—	—
12	Helybeli kegyesrendiek részére alapítványi pénztár	—	—	1050	—	—	—
13	Vegyes letétek	4515	—	3460	36	40	78
14	Megyei kórodai alap	25895	—	210	50	—	—
15	Jegyzői nyugdíj-alap	—	—	40	52	770	50
16	Betegápolási és lelencztartási alap	—	—	—	—	3796	54
	A kezelt értékek összege	175806	—	140785	46	8115	59 ¹ / ₂

A házi pénztári kezelés az 1870. XLII. t. cz. értelmében rög-tön vizsgálat alá vétetvén, tényleges hiány egy alkalommal sem tapasztaltatott.

Egyuttal tisztelettel jelentem, miszerint a párndorfi vámpénztárból a dunaföldvári községnek még 1859-ik évben kölcsönzött 19,240 frtnyi tőkeösszeg a megye részére folyóvá tétetett, s a párndorfi vámpénztárba bevételeztetett.

IX. Megyei kóroda.

A megyei Carolina-kórodában a lefolyt 1874-ik évben összesen 81 beteg volt gyógykezelés alatt; ezek közül meghalt 13 egyén. A kórodába felvett betegek összesen 1371 ápolási napot vettek igénybe; ebből esik az alapítványi ágyakra 970, a honvédekre 147 és magánosokra 254 ápolási nap.

A kórodának 1874-ik évi összes bevételei, beszámítva az 1873. évi 1091 frt. 41 krnyi pénztári maradványt, de ide nem értve a Szálé-féle alapítvány kamatait, tettek . . . . . 6940 frt. 8 krt. ebből levonva az egész évi kiadások összegét . . . 5860 frt. 83 krt. mutatkozik készpénzbeli maradvány . . . . . 1079 frt. 25 kr.

A Szálé-féle alapítvány kamatai 460 frt. 95 krt tettek, melyek a végrendelet értelmében kellőleg fel is használtattak.

A megyei kórodai-alapnak, beleértve a Szálé-féle alapítványt is, értékpapirokban 27,680 frt. 50 krnyi vagyonsága volt az év végével; a künálló követelések 461 frt. 60 kr-ra ruhtak. A kórodai alap vagyona a lefolyt évben névértékbeni papirokban 3500 frttal gyarapodott.

A kórodai épület jó karban van, — a leltárban változás nem fordult elő. A közgyűlésileg építtetni rendelt jégverem a kórodai kertben a megyei főmérnök ur felügyelete alatt elkészült s jéggel megtöltetett.

Nem mulaszthatom el ez alkalommal a kóroda gondnoka, Króner Lajos ur ő méltóságának ez intézet vezénylete körül tanúsított buzgalma és sikerdús fáradozásáért őszinte köszönetemet nyilvánítani, ő méltósága sikerteljes és gondos ügyvezetésének levén tulajdonítható, hogy gondnokságának három évi tartama alatt a kórodai vagyonság 7500 frttal szaporodott.

Teljes elismerésemet és köszönetemet nyilvánítom egyuttal dr. Schabatka Mihály megyei főorvos urnak, ki az orvosi felügyeletet díjnélkül a legnagyobb lelkiismeretességgel teljesíté.

X. Mezőgazdasági viszonyok, ipar és kereskedelem.

A lefolyt 1874-ik év általában véve nedvesnek nevezhető, ezt tanúsítja a légköri csapadékok nagy mennyisége, mely bécsi mérték szerint 24 hüvelyk és 11 vonal volt, oly mennyiség, mely vidékünkön csak nagyon ritkán fordul elő. A múlt év közép-hőmértéke 10.,7 fok meleg volt Celsius szerint; a legnagyobb hideg január 6-án és február 11-én 12 fok, a legnagyobb meleg július 30-án 33 fok volt. A légsúlymérő középállása bécsi mérték szerint 28 hüvelyk 6 vonal volt, vagyis 751., milliméter.

Az időjárás az őszi és tavaszi vetéskor kedvező levén, megyszerte jó aratást lehetett várni; de e kedvező kilátások némi esőkkenést szenvedtek a tavaszi hideg időjárás, néha tulságos esőzések, itt-ott az egerek károsításai, valamint a Lajthamelletti községekben a tavaszi áradás folytán.

A termés eredménye az őszi gabonákra nézve jó középszerűnek, a tavasziakra nézve pedig jónak nevezhető; egy cat. holdon körülbelül termett: 20 mérő buza, 17 mérő rozs, 25 mérő árpa, 30 mérő zab. Sok helyütt a termés eredményét az aratás, és még inkább a cséplés idejekor volt tartós esőzések nagy mérvben csökkenték.

A gabnaárak átlaga a következőleg mutatkozik:

H ó n a p	Egy pozsonyi mérő									
	Buza		Rozs		Árpa		Zab		Tengeri	
	frt.	kr.	frt.	kr.	frt.	kr.	frt.	kr.	frt.	kr.
Márcziusban	7	50	4	50	4	70	2	50	4	60
Juniusban	7	—	5	30	8	70	2	75	4	70
Augusztusban	5	90	4	25	3	10	2	70	4	50
Deczemberben	4	25	3	10	2	60	2	—	2	60

A megyében divatozott napszámberék évi átlaga 50 krra tehető.

A takarmánytermés természetes réteken középszerű, mesterségeseken ellenben jó volt; a legelők tavasz s őszkor jók, a nyár folyama alatt a nagy hőség és egyidei szárazság következtében rosszak voltak.

A bortermés mennyiség tekintetében a rendes átlaghoz hasonlítva $\frac{1}{4}$ -del kevesebb, de kitűnő minőségű volt; gyümölcs, az alma s körtétől eltekintve, kevés termett.

A hasznos házi-állatok tenyésztése körül lényeges mozzanat nem fordult elő. Az állam részéről évenként adni szokott lótenyésztési jutalomdíjak kiosztása az okszerű lótenyésztésre üdvös hatást gyakorol. A szarvasmarha tenyésztés tekintetében leginkább a m.-óvári főhercegi uradalom fáradozik és áldoz, a múlt évben is 202 darab terhes allgani és 71 darab pinzgau tehenet, valamint 4 darab eredeti Shorthorn faju bikát hozván be. Ezen uradalom a lefolyt évben 1.887,227 pint tejet fejt, melyből 1.711,782 pint Becsbe szállított.

Felemlitendőnek tartom e helyütt, miszerint a mosonmegyei gazdasági egyesület m. é. augusztus hó 28—31-ik napjain, a magyar orvosok és természetvizsgálóknak a megyébe s jelesen M.-Óvárrá tett kirándulása alkalmakor egy általános méhészeti kiállítást rendezett, melyen 50 bel- és külföldi jeles méhtenyésztő volt képviselve,

s mely minden irányban teljesen sikerült. Ezen kiállítás költségei fedezésére a nagyméltóságú földművelési m. kir. ministerium 400 frnyi segélyt és dijakul 4 állam-érmét adományozni kegyeskedett.

A megyebeli ipar és kereskedelem a még mindég fenálló kedvezőtlen pénz- és hitelviszonyok folytán különös lendületet nem vehetett; de némi javulás a múlt évi jobb termés következtében még is volt észlelhető.

Iparüzleti bejelentés összesen 102 történt, 1873-ik évben csak 92 fordulván elő. Szép haladást tett a megyebeli gazdasági gépgyárak üzlete; ezek értelmes és előrehaladó egyének vezetése alatt állván, már a távol külföldről is nyernek megrendeléseket, hazánkban s a birodalomban pedig az első hason vállalatokkal versenyeznek.

A serfőzés, a megyebeli műipar e jeles ágában, a lefolyt évben némi hanyatlás mutatkozott, amennyiben általában kevesebb ser főzetett mint az előbbi évben.

A gabonakereskedés a jobb termés és az őszszel, árpa és tengerire nézve egyidőre beállott kivitel következtében némileg emelkedett, de mindamellett is csak helyi érdekűnek nevezhető; Mosonban, mint megyénk legjeleseb gabnapiaczán, mintegy 750,000 mérő gabona került adás-vevés alá. A szomszéd Alsó-Aus triába, jelesen Bécs városába fenálló széna-szállítás mindinkább élénkül.

XI. Elemi károk.

A lefolyt évben nagyobb mérvű elemi károk nem fordultak elő, a mennyiben jelentékenyebb felhőszakadás, vihar vagy jégeső nem volt; de káros befolyással birt az aprilis hó 29-én hajnalban beállott fagy, nemcsak a szőlőskertek és gyümölcsösökre, de a vetemények egy részére is. Ugyszinte a Lajta folyam tavaszi áradása a folyamhoz közelebb fekvő réteken és bevetett szántófoldeken is nem csekély kárt okozott. Nem tartozik ugyan szorosán véve e rovathá, de szabadjon e helyütt felemlitenem, miszerint az 1873-ik évben annyira elszaporodott s roppant károkat tett mezei egerek a zord tél, nedves időjárás, s nem kis mérvben a megyebeli népességnek a pusztítás körül tanusított dicséretes fáradozásai következtében majdnem teljesen eltűntek, s csakis kora tavasszal okoztak kárt a veteményekben. Ezen kártékony féreg kiirtása körül különösen a kiöntözési módozat alkalmaztatott nagy sikerrel.

A múlt évben előfordult tüzesetekről, s az ezek által okozott kár mennyiségéről a következő táblás kimutatást terjesztem elő:

*

A tűzvész ideje	Község neve	Leégett		Elégett		A kár		Bizto- sitva volt érték összege	A biztosítási in- tézetek által fizetett kárterítés összege		
		há- lak- szá- ma	gaz- dál- k- szá- ma	en- g- g- szá- ma	há- lak- szá- ma	összes			frt	frt	kr.
						frt	kr.				
mar. 13.	Szent-Péter . . .	17	17	—	—	4650	—	1889	1400	—	
mar. 23.	Szent-János . . .	—	8	—	—	2057	50	800	550	—	
mar. 24.	Gálos	6	6	—	—	2150	—	1888	1838	—	
ápr. 20.	Gáta	2	—	—	—	1127	—	600	480	—	
ápr. 25.	Nemesvölgy . . .	2	—	—	—	453	—	—	—	—	
jul. 31.	Tétény	—	12	—	—	11338	—	3450	2900	—	
sept. 6.	Nezsider	—	3	—	—	5630	—	4422	4422	—	
sept. 6.	Szent-Miklós . . .	—	2	—	2	2225	—	—	—	—	
sept. 11.	Ujfalu	—	2	—	—	4950	—	5250	4848	—	
sept. 18.	Miklósfalu	—	4	—	—	7303	50	3685	3250	—	
sept. 24.	Hegyeshalom . . .	—	13	—	—	39413	—	22248	16761	—	
okt. 1.	Barátfalu	6	12	—	—	15000	—	4000	3183	—	
okt. 18.	Ujfalu	—	2	—	—	3220	—	2503	1760	—	
okt. 19.	Zurany	—	2	—	—	1741	—	1296	1110	—	
nov. 9.	Köpcsény	1	—	—	—	715	—	—	—	—	
nov. 11.	Tarcsa	—	6	—	—	7249	—	—	—	—	
nov. 16.	Szent-Péter	—	1	—	—	3000	—	290	290	—	
	Összesen	34	90	—	2	112255	—	52491	42792	—	

Ezen elősorolt tüzeseteknél a gynytogatás csakis egy esetben derült ki, a többiek keletkezési oka a vizsgálat ellenére ismeretlen maradt.

A tűzoltó-szerek mindenütt rendben tartatnak, minden község legalább is egy rendes tűzifecskendővel bir, s a kellő számú tüzi-
őrök minden községben éjjelenként rendszeren kiállittatnak.

XII. Tanügy.

Az 1868. XXXVIII. törvénycikknek életbe léptetése óta a
népiskolák s nevelésügyei közvetlen felügyelet és befolyás a törvény-
hatóság hatásköréből kiesvén, ez utóbbinak működési köre leginkább
az iskolai hatóságoktól hozzá menesztett megkeresések foganatosi-
tására, valamint, a hivatkozott törvénycikkben a törvényhatóságok
részére világosan kijelölt teendőkre szorítkozott. Ezen feladatnak a
megye hatósági közegei pontosan megfeleltok, e tekintetbeni panasz
hozzám nem érkezett.

A megyebeli iskola-épületek általában jó karban vannak; a

szükséges taneszközöket a községek vagy nitfelekezetek készségezen előállítják. A tanítói állomások megyeszerte betöltvék, de a segéd-tanítók tekintetében már is nagy hiány észlelhető, ennek főoka leginkább a megnevezett állás sauyaru anyagi javadalmaztatásában rejlik.

A tanköteles gyermekek iskoláztatása nem mindenütt kielégítő; e tekintetben a községi iskolaszékek nagyobb szigort alkalmazhatnának, s a hanyag és vétkes szülék vagy gyámok törvényszerű megbüntetése végett a közigazgatási hatóságok közbenjárását gyakrabban vehetnék igénybe, mint ekkoráig történt.

A megyei iskolatanács a lefolyt évben két ülést tartott; az egyes tanácstagok a népiskolai vizsgákon lehetőleg megjelentek, azok eredményét legnagyobb részt teljesen kielégítőnek jelentvén. Különös buzgalmat fejtettek ki e téren Steiner Márton apát és dr. Cselley János tanácstagok, kik a magyar nyelv terjesztése körüli eredmények észlelése czéljából a nezsideri, illetőleg m.-óvári szolgabirói járások területén levő összes népiskolákra nézve megyei vizsgálóbiztosokul kiküldetvén, sok fáradság s nem csekély áldozat mellett kerületeik összes népiskoláit bejárták, eljárásuk feletti kimerítő tüzetes jelentésük a közgyűlésileg kirendelt jutalomdíjosztó-választmány előtt legközelebb tárgyalatni fogván.

Mint a népnevelésre kedvező befolyásu tényt felemlíteni kívánom, miszerint M.-Óvárrott egy jótékonyczélú nőegylet alakult, melynek feladata egyrészt a valódi szegényeket segélyezni, másrészt pedig egy kisedodóvodát létesíteni. Ezen Hildegárd nevü nőegylet Batthyány Ludovika grófnő Ő méltóságának, megyénk szeretett főispánja köztiszteletben álló s jótékonyaságáról ismert nejének, védnöksége alatt állván, egy évi rövid működése alatt már is szép eredményeket mutathat fel, s kitűzött nemes czéljának kétségtelenül minden irányban megfelelend.

Örömmel üdvözöltetett azon körülmény is, hogy a helybeli m. kir. gazdasági felsőbb tanintézet a folyó tanév kezdetével akademiai rangra emeltetett.

XIII. Községi ügy.

A megyebeli községek szervezetében változás annyiban állott be, amennyiben Pusztá-Somorja és Szent-Péter kisközségek a m. kir. belügyministerium engedélye alapján nagyközségekké alakultak. Ezen átalakulás nagyon szükséges volt, miután kiderült, hogy egy

jegyző a két község számos teendőit rendesen végezni nem tudta, e két község anyagilag különben is képes levőn saját jegyzőt tartani.

Az 1871. XVIII. törvényczikk végrehajtása mindinkább teljesebb, amennyiben a községjegyzői nyugdíj-alap is már létesült, a községi erdők kezelésére vonatkozó szabályrendeletek nagy részben beadattak, s a közlekedési és községi kötutak hálózatára vonatkozó terjedelmes munkálat is rövid idő múlva a tekintetes közgyűlés megállapítása alá leszen bocsátható.

A községi ügyek tekintetében legnagyobb hátrány azon gondtalan és könnyelmű eljárás, melyet némely községek a községi vagyion kezelése és a számadási ügy körül tanusítanak; de ezen bajon is segítve leszen a megyei számszék ügybuzgó, erélyes támogatása és közreműködése mellett, mely már is sikeresen érvényesül; kedves köteletségemnek ismerem ennél fogva a megyei számszék tagjainak, Króner Lajos, Nedeczky János, Reitmann Ignác és Veszely László uraknak fáradságos közreműködésükért őszinte köszönetemet kijelenteni.

A községi árvás-ügykezelés a megyei árvaszék folytonos ellenőrzése alatt állott. Noha ez irányban is még sok kívánni való marad, még is azt kell jelentenem, hogy az ügykezelésben nagyobb rend állott be. A megyebeli árvás-ügy állapotának részletezéseül legyen szabad a következőket felemlitenem:

Az egész megye területén gyámság alatt álló egyének

száma	8540
gondnokság alatt álló egyének száma	105
összesen .	8645 egyén.

Gondnokság alatt állott:

Tékozlás miatt	2
Elmebetegség miatt	22
Siketnémaság „	9
Távollét „	72
összesen .	105 egyén.

A községi árvapénztárakban az árvákat és gondnokokat megillető következő vagyion kezeltetett:

Készpénzben	202,829	frt.	96	kr.
Magán feleknél elhelyezett pénzekről szóló adóslevelekben	2.234,507	frt.	98	kr.
Takarékpénztári betéti könyvecskékben	68,285	„	7	„
Magyar állam-kötelezvényekben	125,641	„	33	„
Áttétel .	2.631,264	frt.	34	kr.

Áthozat	2.631,264	frt.	34	kr.
Osztrák állam-kötelezvényekben	67,045	"	36	"
Hitelintézeti záloglevelekben, vasuti elsőbbségi kötvényekben	103,197	frt.	25	kr.
Részvényekben	14,038	"	50	"
Árany pénzekben	6	"	—	"
Ezüst "	77	"	39	"
Drágaságokban és ékszerekben	459	"	49	"
Egyéb vagyon	298,908	"	21	"
összesen	3.115,796	frt.	54	kr.

Az árvákat és gondnokoltakat megillető lakházak száma 130 volt, 83,862 frtnyi értékben; ezen házakból tűzkár ellen biztosítva volt: 115, összesen 52,130 frtnyi biztosítási értékben. Az árvákat és gondnokoltakat megillető szántóföldek, rétek, erdők stb. mennyisége cat. holdakban volt: 2565 hold 1581 □ öl; ezen ingatlanok a gazdasági épületekkel együtt 165,978 frt. 51 krnyi értéket képviseltek; az ezen birtokokhoz tartozó gazdaság felszerelés értéke volt: 49,235 frt. 20 kr.

Az árvákat és gondnokoltakat megillető magán adóslevelek száma: 4315, — ezekből telekkönyvi bekebelezéssel biztosítva nem volt: 45; ezen nem biztosított adóslevelek 34,955 frt. 98 kr. értéket képviseltek; ezen irányban tehát az előbbi évhez képest lényeges javulás mutatkozik.

A magánfeleknél elhelyezett tőkék után járó kamatokból az év végén hátralékban maradt: 59,386 frt. 70 kr., tehát az előbbi évhez hasonlítva 23,619 frt. 28 krral kevesebb.

S mielőtt ezen számadó jelentésemet befejezném, legyen szabad a tekintetes megyei bizottság és egyéb választmányoknak a lefolyt évben tanúsított jó indulatuk s hazafias támogatásukért az egész megyei tisztikar nevében hálás köszönetet mondanom, s azt részünkre jövőre is tisztelettel kikérem.

Kelt Magyar-Óvárott, 1875. évi február hó 14-én.

Simon Gyula,

alispán.

2012

Résznr: F. E. K.
Weigel József

Uj korszak:

Év: 2008. 01

Kiemelt téma: Kiemelt téma:

